

טקסט למטרות טיעון ושכנוע

1	טקסט למטרות טיעון ושכנוע
1	פרסומת כתובה
2	פרסומת בכיתה
4	עצומה
4	עצומה בכיתה
6	מאמר-עמדה
6	מאמר-עמדה ודין פומבי בכיתה

פרסומת כתובה

פרסומת

טקסט שמטרתו לשכנע את הנמען לעשות דבר מה או לחשוב בדרך מסוימת (לקנות, לשנות עמדה, להצטרף) וכן ליידע ולפרסם מידע לקהל רחב ככל האפשר בעיקר למטרות שיווק. לשם כך הטקסט פונה אל הרגש, אל השכל, אל הצרכים ואל הרצונות של הנמענים.
אופנות: דבורה, כתובה ואורקולית.

מאפיינים בולטים

כדי להפוך את הנמען למעורב ולשכנע את הנמען, הפרסומת עושה שימוש במגוון אמצעים:

- פנייה ישירה על ידי השימוש בציווי - נצלי את ההזדמנות; שתו קוקה קולה.
- משפטי אזהרה - אתה חייב ל... כי עוד מעט לא...
- שאלות ותשובות - על איזה מזרן אתה נח? ...XXX!
- הצגת עניין כאמת כללית מקובלת על הכול, כגון על ידי משפטים סתמיים: קונים - מרויחים.
- פנייה לרגש.
- ניצול של שאיפות כמוסות (כגון הרצון להיות עשיר ומצליח) ושל נורמות חברתיות יוקרתיות (זוגיות, איכות חיים, בריאות, יופי, טובתו של הילד).
- תיאורים מוגזמים, לא מדויקים - סלונים מהודרים, מבצעים מדהימים, רהיטי איכות.

כדי לסקרן, לעניין ולמשוך תשומת לב, הפרסומת משתמשת באמצעים האלה:

- סיסמאות שקל לזכור - ילד צריך להישאר ילד; רוקדים בטבע.
- מילים, ביטויים ומבנים דו-משמעיים הגורמים התעניינות בחידה הלשונית - נהג מדליק אורות בגשם; אתם מוזמנים להתמזג.
- אזכורים לידע טקסטואלי קודם של הקוראים - חכם מה הוא בוחר; יש לי יום-יום חג.
- מצלול ייחודי: בחירת מילים על פי שיקולים פונטיים ומוזיקליים (צליל, חרוז, משחקי לשון) - במקום להמר כדאי למהר.
- משלב מתאים לקהל היעד (עממי, גבוה, מדעי) ולעתים עירוב משלבים - עזוב אותך ממכרזים, אל תתפתה.
- סטיות לשוניות מכוונות - טוס אל-על; הכי מרק; לאנשים שמבינים ירושלים.

בפרסומת משתמשים באמצעים חזותיים ליצירת תקשורת יעילה ומידית. לעתים קרובות, האמצעים החזותיים מביעים את המסר: מציגים את המוצר, את המועמד וכו'. האמצעים הגרפיים משמשים גם ליצירת דינמיות ולהכוונת הקריאה, שימוש בטיפוגרפיה מיועד להבלטה ולהדגשה של המסרים (אותיות גדולות/קטנות/שמנות/דקות), וקיים שימוש באיורים או בתצלומים ליצירת אווירה הולמת: כרי דשא בפרסומת למכירת דירות, קריקטורות להמחשה המסר או לגיחוך המסר הנגדי וכו'.

פרסומת בכיתה

פעילויות להכרת הטקסט

מורים ותלמידים -

- נחשפים לטקסטים פרסומיים בכלי התקשורת.
- בוחנים את רכיבי הפרסומת (טקסט חזותי, טקסט מילולי וגם טקסט אורקולי).
- קוראים, מאזינים וצופים באופן ביקורתי: מ שוחחים על מניעי הפרסומת ומטרותיה; בוחנים את השימוש באמצעים שפונים לרגש ואמצעים שפונים לשכל.
- מבחינים בין קהלי היעד של הפרסומת ובוחנים את מסריה הסמויים.
- מפיקים טקסטים פרסומיים שמטרתם לשכנע את הקהל להשתתף בפעילויות, לצפות או לבחור, לקרוא וכו'.
- בוחנים את הקשר שבין קריאת פרסומת לבין צריכה נבונה.

הקשרים

סיטואציות שונות בהן יש צורך להפיץ ולפרסם:

- הכנת עלוני מידע על פעילויות כיתתיות או בית ספריות (אירוע קהילתי, תערוכה, יריד בית ספרי)
- המלצה על ספרים או סרטים
- בחירות לוועדות
- לימודים בתחומים שונים כגון תקשורת המונים, מולדת חברה ואזרחות, חינוך לבריאות

הדגשים

בקריאה כדאי להסב את תשומת הלב לפורמט המיוחד המשרת את המטרה ולשימוש באמצעים גרפיים; להבחין בדרך שבה הפרסומת מקדמת רעיונות ודימויים באמצעים הפונים להיגיון ולרגש.

בחיבור פרסומות כדאי להקפיד על פורמט ומשלב ההולמים את המטרה ואת קהל היעד ועל כך שרכיבי הפרסומת השונים - החזותיים, המילוליים והאורקוליים - ישרתו את המסר ואת קהל היעד.

הקניית הידע הלשוני והטקסטואלי תעסוק באוצר המילים בהתאם למשלב, בשימוש בדו-משמעות ובשינויים מכוונים

עצומה

טקסט טיעוני שפונה אל הציבור, בדרך כלל על ידי מודעה, כדי לשכנע ולהפעיל באמצעי פרסום פומביים (לשכנע ש... ולשכנע ל...).

הטקסט מופנה לקבוצות שונות כדי לעורר עניין ציבורי, לעורר את דעת הקהל בנושא או בסוגיה, כדי להפעיל לחץ על הגורמים הרלוונטיים.

אופנות: לשון כתובה - טקסט כתוב המותאם לפרסום באמצעי תקשורת ההמונים.

מאפיינים בולטים

הטקסט כולל כותרת, פנייה לנמען וציון הקשר של המוען לעניין, תיאור המצב שמצריך את הפנייה, תביעה, דרישה וסדרת נימוקים וטיעונים, אזהרות, מסקנות והמלצות, חתימה/חתימות.

הטקסט מפעיל את הנמען ותובע פעולה על ידי שימוש באמצעים אלה:

- מילים טעונות - תהליך קשה, ארוך וכואב.
- סימני קריאה ושאלה - די להרג בדרכים! מי מפחד מ...?
- פעלים בציווי - אל תתנו יד ל...
- נושא בגוף ראשון ושני לשם קריאה לציבור - אנחנו פונים אליכם בקריאה להתנדב;
- אתם, נציגי הציבור, מתבקשים להתנדב!
- פנייה ישירה אל הנמענים - חברים יקרים; בני עמי; הורים ומורים.
- צורות מודאליות - יכול, צריך, חייב, אסור; מבנה "על + שם הפועל" - על בתי המשפט להחליט, מבני תנאי - אם... לו...

בעצומה מובעות דרישות בצורה נחרצת ומתומצתת. לשם כך יש שימוש בפועל בסביל, בעתיד ובגוף שלישי - יעוגן נושא המחזור בחוק.

עצומה בכיתה

פעילויות להכרת הטקסט

מורים ותלמידים -

- משוחחים על נושא המעורר מעורבות חברתית, בהיבטים השונים של הנושא הנדון.
- דנים בבחירה בעצומה על מנת לפנות לציבור כדי לשכנע ולטעון טענה.
- קוראים עצומות שפורסמו בעיתון ומשוחחים על המאפיינים שלהן.
- קוראים וצופים בחומר מתאים לנושא שהוגדר.
- מגדירים נמען שרוצים להפעיל או/לעורר את תשומת לבולנושא העצומה.
- מחברים טקסט בהתאם לנ"ל ומעצבים אותוגרפית.
- קוראים את הטקסט לעמיתים לקבלתמשוב.
- בודקים דרכי הפצה וגישה לקהל היעד.

הקשרים

- הבעת מחאה או תמיכה בנושאי חברה, איכות הסביבה, שלטון
- התייחסות לבעיה או לרעיון כיתתי, ביתספרי או קהילתי, כגון מחסור בספרים בספרייה, בעייה בטיחותית בבית הספר, מיעוט שיעורי ספורט או אמנות
- נושאים לימודיים בתחומים שונים כגון תקשורת המונים, מולדת חברוואזרחות

הדגשים

בקריאה יש לדון במרכיבי התוכן של העצומה: הנושא, הרקע, הדרישה; יש לזהות את קהל היעד, ואת המוענים של העצומה; יש לבחון את דרכי העיצוב ואת האמצעים הלשוניים שנועדו לשכנע.

בחיבור עצומה יש להקפיד על עיצוב גרפי הולם, על מגוון צורות לשוניות לשכנוע, על בהירות המסר ועל התאמה לקהל היעד.

בדיבור יש להציג הצגה עניינית ומשכנעת את היבטיו השונים של הנושא.

בהקניית הידע הלשוני והטקסטואלי יש להדגיש את השימוש במשפטי תנאי ובסימני פיסוק, בדרכים להבעת פנייה ודרישה ולהבחנה בין חלקיה השונים של העצומה.

מאמר-עמדה

טקסט עיוני שיש בו טיעון, חוות דעת ופרשנות. הוא מביע עמדה כלפי תופעה או נושא ומיועד לשכנע את הקוראים לאמץ את דעתו של הכותב בנושא שעל סדר היום הציבורי.

מאפיינים בולטים

המאמר כולל שני רכיבים מובחנים - כותרת, שם הכותב/ת, ושלושה רכיבים לא מובחנים - פתיחה, גוף המאמר וסיום.

תמצית הטענה תובא לעתים כבר בכותרת - יש לשמור על היער בכל מחיר.

בפתיחה תופיע לרוב טענה או הצגת מצב שבו מבקשים לעסוק - לאחרונה הופעל לחץ כבד על עיריית ירושלים להפוך חלקים מיער ירושלים לאזור בנייה. יש להתנגד ללחצים אלה. יער זה...

בגוף המאמר תבוא בדרך כלל סקירה של המצב הנדון באמצעות סיפור או תיאור, הבעת דעות בעד או נגד הטענה.

במאמר יש שימוש באמצעים שונים כדי להצדיק את הטענה ולהופכה לאמינה ובדוקה:

- מבנים של טיעון: טענה, ביסוס (הסבר + נימוקים), מסקנה (+המלצה).
- הפרכת טיעונים של אחרים באמצעות מבנים של השוואה והנגדה, הסתייגות וציון סיבה ותוצאה: ואף על פי כן..., אמנם..., אבל..., יש..., בעקבות זאת, לעומת זאת, בדומה לכך, בניגוד לכך, רק, אפילו, דווקא.
- חידוד המסר השכנועי על ידי:
 - משפטים מכלילים ואוצר מילים טעון.
 - שאלות רטוריות - האם יש דרך אחרת?
 - חזרות על מילים או על תבניות - יש לו שאיפות, יש לו עומק מחשבה, יש לו האומץ, יש לו עצבים של ברזל ונחישות לעשות מה שדרוש לעם.
- הסיום כולל בדרך כלל סיכום הטענות, מסקנה וניסוח מחודש, ולעתים נחרץ יותר, של דעת הכותב/ת.

מאמר-עמדה ודיון פומבי בכיתה

פעילויות להכרת הטקסט

מורים ותלמידים -

- מזהים סיטואציות המתאימות לכתיבת מאמרים ולדיון פומבי.
- קוראים מאמרים בעיתונות הילדים ובעיתונות המבוגרים, מבחינים במאפייני הטקסט הטיעוני
- מזהים את עמדת הכותב/ת הדובר/ת ומביעים דעות לגביה.
- דנים בבניית טיעונים בכתב ובעל פה בסיטואציות שונות.
- קוראים טקסטים שונים רלוונטיים לביסוס הטיעונים.
- דנים בדרכים המבטיחות ויכוח ודיון ענייניים ומכובדים.
- מציגים את העמדות השונות בכתב ו/או בעל פה.
- כותבים מאמר המביע עמדה נחרצת תוך ארגון הטיעונים בדרך לוגית ושימוש באמצעים רטוריים מתאימים.

- מזמינים תגובות למאמר ומתייחסים אליהן.

הקשרים

- עיסוק במטרות ובסוגיות ערכיות בכיתה, בבית הספר ובקהילה
- סיטואציות שבהן מוצגות עמדות שונות בנושאים שעל סדר היום הציבורי או הבית ספרי
- דיון באקטואליה
- דיון בנושאים שנויים במחלוקת ובדילמות, העולים מחומר לימודי בתחומי הדעת השונים
- לימודי תקשורת המונים
- לימודי מולדת חברה ואזרחות

הדגשים

- **בקריאה** יש להקפיד על הבנת הטענות של הכותבים וניתוח המבנה שלהן, כלומר חשיפת ארגון הטקסט והאמצעים הלשוניים המשמשים לטיעון ולשכנוע.
- **בכתיבה** יש להקפיד על מבנה הגיוני וברור של טיעונים, על דרכי קישור הולמות בין טיעונים שונים ועל אוצר מילים מדויק לפי עולם התוכן.
- **בדיון פומבי** יש להקפיד על בנייה הגיונית של טיעונים, על הקשבה הדדית והתייחסות עניינית זה לטיעונו של זה, על שימוש בביטויים לציון עמדת הדובר (אני חושב ש...) ועל שימוש במבנים המשמשים לטיעון ולשכנוע.
- **בהקניית הידע הלשוני והטקסטואלי** יש להדגיש מבנים של הנגדה והשוואה, סיבה ותוצאה, שימוש בשאלות ובסימני פיסוק.